

Izlaganje predsjednika Skupštine Crne Gore na Konferenciji povodom obilježavanja Međunarodnog dana sjećanja na žrtve Holokausta

petak, 25. januara 2019. godine, Plava sala 12h

Poštovani predsjednici odbora gospodo Dukoviću i Novoviću,
Kolege poslanici,
Uvaženi ministre Bogdanoviću,
Uvažena ambasadorko Fišer – Kam,
Predsjedniče Jevrejske zajednice u Crnoj Gori gospodine Raičeviću,
Dame i gospodo,

Reprodukcija zla, nažalost, nije nova na planeti. Najgora mračna mora je što nam ništa ne garantuje da se, opet, neće nastaviti, kao i što nijesmo sigurni da se, upravo, ne dešava u nekim od kutaka svijeta. Zlo je isto, samo ima različite uniforme. Tako ga, između ostalog, u savremenom svijetu, pored ratnih - možemo prepoznati i u licima i naličjima terorizma, ekstremizma, govora mržnje, kršenja ljudskih prava, diskriminaciji drugačijih itd... od kojih stradaju nevini, često pod sloganom vjerskih i političkih glasnogovornika i „spasilaca čovječanstva“. Reprodukcija zla je sjeme koje klija i rađa se otkad je čovjeka, i vjerovatno će trajati dok je čovjeka.

Nasuprot je proces, odgovoran, vizionarski, da se zlu stane na put, kao i da se čovjek privede „k poznaniju prava“, jer vladavina prava nema alternativu. To je obaveza prije svega parlamenta jedne zemlje, kao institucije neposredno izabраниh predstavnika građana, a onda svih grana vlasti. Skupština Crne Gore će na tom putu istrajati, determinisati u korjenu sve populističke pokrete koji nemaju dobre namjere, ni prema drugima, a time ni prema sebi, a

potom sa ostalim granama vlasti i civilnog sektora ih sankcionisati u skladu sa zakonom. Na to nas obavezuje, prije i poslije svega, naša antifašistička prošlost, kojom se s pravom ponosimo, kao i multikonfesionalni, multietnički i multikulturalni suživot crnogorskog građanskog društva. Na to nas obavezuje i kultura sjećanja koju treba da gajimo i prenosimo novim naraštajima, jer šest miliona nevinih jevrejskih žrtava predstavljaju sve nas.

Sav cinizam - istorijski, ljudski, kulturološki, smješten u prapojmu egzodusa - „Kristalna noć“, govori o svojoj očajnoj „blještavosti“ sumraka uma i savjesti, koji se ovaplotio u nasilju nad stvarima i ljudima.

Noć progona bila je noć otrježnjenja, ali ne za zločince, nego za žrtve, koje su vjerovale u moć dobra. Čovjek čovjeku nije prirodni neprijatelj, već je ta mržnja stečena osobina, koja je, kako je Holokaust pokazao, koštala jedan narod i jednu civilizaciju milione nevinih žrtava. Genocid koji ljudski razum percipira, ali ne razumije. Genocid, koji ne zasluži riječ. Niti pojam. Ali, da se ne nazove imenom, onda ne bi ostao kao opomena njima, nama, budućim generacijama. Onima koji nijesu krivi... Ali u kolektivnom nesvjesnom, mora biti urezan pomen svim nedužnim žrtvama bilo kojeg egzodusa, a siguran sam, da je jevrejski u II svjetskom ratu najružnija mrlja na obrazu čovječanstva.

No, noć pogroma nije imala namjeru da svane. Nastavljena je kroz okrutne represije, a istina je zajedno sa dimom od ljudskih ostataka odlazila nepovratno u nebo sve do konačnog sloma Rajha.

Ali, da li su taj rasvit i sloboda bili dovoljna nadoknada za sve što se desilo? Nijesu. Ljudski život nema cijenu. A, kamoli genocid nad jednim narodom. Genocid nad više naroda. Genocid, koji izaziva strahopoštovanje i nepominjanje, i zasluži, ne jednu

stranicu, nego jednu čitavu istoriju, jer poslije njega čovjek nije bio isti. Svijet nije bio isti. Čovjek je postao svjestan u šta se može izroditi. Koliko je nedokučiv i nepredvidiv. Koliko je ostao u iskonu, pod velom savremenosti i modernizacije. Postao je svjestan straha. Svog i tuđeg. Čovječanstvo pogotovo.

Antisemitska propaganda koja je bila duga i iscrpljuća, a koja, svjedoci smo, ima odjeka i danas u neofašističkim i neonacionalističkim oblicima, dovela je jedan narod do ambisa, koji se zove istrebljenje. Sistematsko, ponižavajuće, permanentno... Malo naroda bi se oporavilo. Ali jevrejski narod jeste. Ne smijemo zaboraviti kolone izbjeglica, koje, umjesto da nađu utočište u evropskoj vjekovnoj demokratiji, nalaze smrt u koncentracionim logorima, i to većinom nedostojnu čovjeka kao humanog bića. Tadašnja Evropa nije gluva, nego nemoćna. Mač iznad glave; Provalija ispod nogu; Etika koja je odavno izbjegla iz čovjeka; Otpor koji košta glave... Evropa je košmar iz kojeg se nemoguće probuditi... A najružniji snovi su postali java sinova Izrailja. Ali i drugih naroda koji postaju lak zalogaj nemani koja guta Stari kontinent...

Današnja Evropa je učila iz svojih grešaka i iz zgarišta neoprostivih zločina napravila sebe jačom i jedinstvenijom nego ikad, utemeljivši se kao hram solidarnosti, tolerancije i demokratije.

Upravo ta Evropa, da bi ostala čuvar svih ovih plemenitih vrijednosti, mora detektovati ostatke mračnih ideologija i njihove aveti, čiji su pojavni oblici danas u frakovima i rukavicama, vrlo često teško prepoznatljivi, a sa istim ciljem.

Danas, savremeni čovjek, potomak žrtava i egzekutora, ne smije zaboraviti da nije kriv, ali jeste odgovoran za svaku pošast u istoriji

čovječanstva. Usvajanjem i udomljavanjem griže savjesti i odgovornosti, postajemo nepokolebljivi borci protiv saučesništva i zločina, i beskompromisno i odlučno osuđujemo i kažnjavamo svaki vid genocida. Zato i ovaj, današnji, skup, ide u prilog činjenici da se ne smije zaboraviti jevrejska patnja, ali ni patnja svih onih desetina miliona, među kojima su i desetine hiljada Crnogoraca pali kao žrtve fašizma.

U skladu sa izrečenim, Skupština Crne Gore, dok sam ja na njenom čelu, a vjerujem i moji prethodnici i nasljednici, jer većinska Crna Gora baštini nedvosmisleno poštovanje i sjećanje na svoju antifašističku misao i trajanje, nikada neće spekulirati i trgovati sa trajnim vrijednostima ljudske slobode, kao i osude i sprječavanja svih onih današnjih, u suštini nemuštih, a u djelovanju, na sreću jalovih ljudi i organizacija, koji će omalovažavati žrtvu jevrejskog naroda i drugih naroda u II svjetskom ratu.

Neka 27. januar kada su oslobođeni zatočnici Aušvica, kao i duhovi svih onih, koji su položili svoje nevine živote u tom savremenom i sjevremenom Adu, bude poruka čovjeku da se novo vrijeme temelji na multietničkom i multikonfesionalnom povjerenju, poštovanju i toleranciji, i tek onda će, višenacionalna i viševjerska Crna Gora, i Evropa, i svijet našu različitost shvatiti i živjeti kao prednost suživota i sklada, a ne isključivost koja vodi zločinu – koji će rezolucijom UN biti proglašen za dan sjećanja. Dan sjećanja na žrtve Holokausta za čitav jedan život, za čitavu jednu civilizaciju, za sva vremena.

Hvala!